

THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL RELATIONS BETWEEN 1936-1947**Romulus Călin Blanari, PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca**

Abstract: *Between 1936 and 1945, the evolution of international relations was marked by strong tensions generated by the expansionist ambitions of the Great Powers, which finally led to the outbreak of the Second World War. The occupation of Ethiopia by Fascist Italy, the Spanish Civil War deployment, the annexation of Austria by Nazi Germany, the dismemberment of Czechoslovakia and Poland's disappearance by dividing its territory between the Nazi and the Soviet Communist State, constituted events of a preparatory phase of the outbreak of the largest war of the 20th century, which changed the political map of the world for the next 45 years.*

The policy of the United Nations during the military confrontations and especially after the end of hostilities had a great impact on the European continent, whose countries joined the spheres of influence of the USA and the USSR, the two great powers who had decided the fate of the war. In the states under the control of the Soviet Union there were established totalitarian political regimes of communist orientation, called "popular democracy", which placed under the sign of fatality the destiny of millions of people for almost half a century.

Keywords:*international relations, evolution, policy, Second World War, Great Powers.*

Începând cu anul 1935, ca urmare a atitudinii pasive a Marii Britanii și Franței, precum și a capacității limitate de intervenție a Societății Națiunilor, scena politică internațională a fost marcată de o serie de evenimente care încălcau grav prevederile Tratatelor de Pace de la Paris încheiate între 1919-1920, promovând revizionismul teritorial și încurajând agresiunea statelor totalitare din Europa. Astfel, în Africa de Est, Italia fascistă care urmărea refacerea Imperiului Roman și promova o politică de înarmare masivă, ocupă Etiopia fără să declanșeze vreo reacție militară din partea Franței sau a Marii Britanii, deși Societatea Națiunilor a condamnat agresiunea. La rândul ei, Germania nazistă, care își educa populația și mai ales tineretul în spiritul războiului și al revanșei pentru condițiile umilitoare la care fusese supusă prin Tratatul de la Versailles din 1919, a ocupat la 7 martie 1936 zona demilitarizată a Rhenaniei, după ce în prealabil obținuse importante succese pe plan diplomatic: recuperarea prin plebiscit a regiunii Saar, introducerea serviciului militar

obligatoriu, dreptul de reorganizare și modernizare a armatei, dreptul de a deține o flotă de război.¹

La 17 iulie 1936, a izbucnit Războiul Civil din Spania între republicanii susținuți de U.R.S.S. și naționaliștii sprijiniți de Italia și Germania, în condițiile în care statele totalitare europene au perceput conflictul spaniol ca pe un mijloc de realizare a propriilor deziderate politice. Germania urmărea pătrunderea în Marea Mediterană cu scopul de a obține o fâșie de coastă în Maroc sau câteva insule importante din punct de vedere strategic, pentru a putea rivaliza cu Marea Britanie și pentru a periclita libertatea de mișcare a Franței în zonă. Italia avea ca obiectiv stăpânirea câtorva insule din grupul Balearelor pentru a tăia căile de comunicație dintre Franța și Alger și pentru a supraveghea Suezul britanic. În sfârșit, U.R.S.S. intenționa să aducă Spania în sfera ei de influență și să o transforme într-un satelit sovietic. În Războiul Civil din Spania, de partea naționaliștilor conduși de generalul Franco s-a situat și Portugalia, care a permis trecerea materialului de război sosit în porturile sale din Germania și Italia, deoarece dictatorul Salazar nu dorea o extindere a mișcării comuniste și în țara sa, cunoscută fiind influența sovietică asupra militanților comuniști din Peninsula Iberică.²

Sistemul Tratatelor de la Versailles și-a încetat definitiv existența în martie 1938, când Germania a anexat Austria. A urmat apoi, în 30 septembrie a aceluiași an, Acordul de la Munchen încheiat de Germania, Italia, Marea Britanie și Franța, prin care Hitler a obținut permisiunea de-a ocupa regiunea sudetă din Cehoslovacia, ca o primă etapă în dezmembrarea acesteia. La 1 octombrie 1938, Polonia ocupă regiunea Tesin iar în urma „primului arbitraj de la Viena” din 2 noiembrie 1938, Ungaria anexează sudul Slovaciei și sudul Ucrainei subcarpatice. La 14 martie 1939, Slovacia își proclamă independența, devenind un stat satelit al Germaniei naziste, Ungaria încorporează Ucraina subcarpatică, iar la 15 martie Cehia este ocupată de trupele germane și transformată în Protectoratul Boemiei și Moraviei.³ Trei săptămâni mai târziu, urmând exemplul Germaniei, Italia invadează Albania, care devine protectorat italian.

Evoluția evenimentelor din 1938 și 1939 a produs îngrijorarea cercurilor politice de la București, care în a doua jumătate a lunii martie 1939 s-au adresat Marii Britanii și Franței, cerându-le să anunțe public că nu vor mai tolera modificări de granițe în Europa de Est și că vor veni în ajutorul fiecărei țări în apărarea independenței sale. În 13 aprilie 1939, după negocieri complicate,

¹Emilian I. Bold, Ion Ciupercă, *Europa în derivă (1918-1940)*, Iași, Edit. Demiurg, 2001, p. 157.

²*Ibidem*, p. 183.

³Marcel D. Popa, Horia C. Matei, *Mică Enciclopedie de Istorie Universală. Statele Lumii Contemporane*, București, Edit. IRI, 1993, p. 74-75.

Franța și Marea Britanie au promis că vor susține România dacă independența sa va fi amenințată. Deși garanțiile franco-britanice aveau un caracter limitat, ele referindu-se doar la independența României nu și la integritatea sa teritorială, politicienii români nu și-au pierdut încrederea în aliații lor occidentali și le-au interpretat ca pe un semn că Marea Britanie și Franța se vor implica mai activ în politica europeană, opunându-se expansionismului și revizionismului totalitar.⁴

După semnarea în 1936 a Protocolului din Octombrie, care a instituit Axa Berlin-Roma și consolidarea relațiilor italo-germane prin aderarea Italiei la Pactul Anticomintern în 1937, Germania și Italia au încheiat în 22 mai 1939, un tratat numit Pactul de Oțel care avea un caracter ofensiv. Articolul 2 prevedea consultări imediate în caz de pericol internațional iar articolul 3 sublinia obligația părților de a-și acorda ajutor reciproc în cazul unui conflict militar. Pactul mai prevedea și o intensificare a cooperării în domeniul militar, iar într-un protocol secret, o armonizare a propagandei.⁵

La 23 august 1939, miniștrii de externe ai Germaniei și Uniunii Sovietice, Ribentrop și Molotov, s-au întâlnit la Moscova pentru a pune bazele unui tratat de neagresiune între cele două țări, cunoscut sub numele de „Pactul Ribentrop-Molotov”. Conținutul documentului dat publicității pe 24 august, evidențiază faptul că cele două state se angajau să apere cauza păcii, să nu susțină o terță putere care ar intra în război cu una dintre ele, să nu se alăture unei alianțe ostile uneia dintre părți, să rezolve diferendele numai pe cale amiabilă sau prin arbitraj. Intrat imediat în vigoare, tratatul avea o valabilitate de 10 ani și se prelungea automat pe încă 5 ani dacă niciuna dintre părțile semnatare nu-l denunța cu un an înaintea expirării lui. Însă tratatul mai conținea și un protocol secret alcătuit din trei articole: primul articol plasa Finlanda, Estonia și Letonia sub influență sovietică în cazul unei schimbări politice teritoriale iar Lituania sub influență germană; al doilea articol stabilea zonele de influență în Polonia și preciza că nu era necesară menținerea unui stat polonez independent decât în anumite condiții determinate de evoluțiile politice ulterioare și că, în orice caz, cele două guverne vor rezolva chestiunea pe cale amicală; al treilea articol făcea referire la interesul sovietic pentru Basarabia, fără vreo obiecție din partea Germaniei.⁶

Atacarea Poloniei de către armata germană la 1 septembrie 1939, a determinat Franța și Marea Britanie să declare război Germaniei, fără însă ca cele două state să angajeze și operațiuni militare împotriva acesteia și a oferit guvernului sovietic oportunitatea de a-și trimite trupele peste

⁴ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, *Istoria României*, București, Corint, 2002, p. 361.

⁵ Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, Vol. 2, București, Editura Științelor Sociale și Politice, 2006, p. 183.

⁶ Mariana Buican, *Istoria relațiilor internaționale*, Pitești, Edit. Independența Economică, 2008, p. 101.

frontiera poloneză, sub pretextul necesității de a proteja populațiile ucrainene și bieloruse aflate în pericol, în contextul dislocării interne a Poloniei. Prin ocuparea și apoi împărțirea teritoriului său între Germania și U.R.S.S., statul polonez și-a încetat existența, zonele de ocupație ale celor două puteri fiind delimitate de o linie de demarcație trasată pe râurile Pissa, Narew, Bug, Vistula și San. Noua frontieră care îi avantaja pe germani dar plasa Lituania în zona de influență rusească, a fost consacrată printr-un nou tratat sovieto-german încheiat în 28 septembrie 1939 și care cuprindea un protocol secret. În baza protocoalelor secrete din 23 august și 28 septembrie, care îi garantau neamestecul Germaniei, U.R.S.S. a acționat în vederea atingerii unor noi obiective, ea obligând Țările Baltice să semneze tratate de asistență mutuală prin care sovieticii obțineau dreptul de a menține forțe armate pe teritoriul lor.⁷

Începând cu 1940, Germania a obținut victorii importante, învingând pe rând Danemarca, Norvegia, Țările de Jos, Belgia, Franța, Iugoslavia și Grecia. Noua configurație politică a fost consacrată de Pactul Tripartit încheiat de Germania, Italia și Japonia la 27 septembrie 1940, la care au aderat ulterior Ungaria, România, Slovacia și Bulgaria. În restul continentului european, politica externă a statelor din zonă era dictată de interesele Uniunii Sovietice care a anexat Țările Baltice, Basarabia și nordul Bucovinei obținute de la România și Istmul Carelia, Viborg și Peninsula Hanko obținute de la Finlanda.⁸

Creșterea puterii și influenței germano-sovietice asupra Europei, precum și înțelegerile secrete încheiate de Hitler și Stalin nu au rămas fără urmări pentru România, lipsită de orice sprijin extern în condițiile înfrângerii Franței și a retragerii forțelor engleze de pe continent. Aspectele teritoriale dintre România, pe de-o parte și U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria, pe de altă parte, au fost reglementate de Tratatul de Pace de la Paris considerate de sovietici, maghiari și bulgari ca fiind nedrepte și incorecte. Problema revizuirii tratatelor a reprezentat o prioritate a politicii externe practicate de Moscova, Budapesta și Sofia, iar vara anului 1940 a oferit momentul oportun.⁹

Acțiunea a fost începută de Uniunea Sovietică prin punerea în aplicare a protocolului secret referitor la Basarabia, înscris în Pactul Ribentrop-Molotov. În concepția Kremlinului, teritoriul dintre Prut și Nistru era o provincie rusească și nu românească, intrată în componența Rusiei la 1812, când România nu exista ca stat independent pe harta Europei. Prin urmare, acest teritoriu a fost cucerit de la Imperiul Otoman și nu de la România. Discursul sovietic susținea ca Rusia chiar a ajutat

⁷Jean-Baptiste Duroselle, *op. cit.*, p. 195.

⁸*Ibidem*, p. 194, 198.

⁹ Ion Crînguș, Ion Giurcă, *Cedarea și evacuarea Cadrilaterului în anul 1940*, Râmnicu-Vâlcea, Edit. Conphys, 2010, p. 46.

România pe tot parcursul secolului XIX prin elaborarea și aplicarea Regulamentelor Organice, primele constituții moderne ale Moldovei și Țării Românești și prin acordarea de ajutor în obținerea independenței de stat în 1877-1878. În schimb România, profitând de slăbiciunea Rusiei, în iarna anului 1918 i-a răpit Basarabia. De altfel, U.R.S.S. nu a recunoscut niciodată frontiera de est a României și toate încercările diplomației românești de a clarifica această problemă cu sovieticii, nu au avut nicio finalitate.¹⁰ Acestea au fost argumentele politico-istorice invocate de Puterea de la Moscova la 26 iunie 1940, atunci când a cerut ultimativ guvernului român să cedeze Basarabia și Bucovina de Nord, ultima drept compensație pentru pierderile suferite de U.R.S.S. în cei 22 de ani, cât timp Basarabia s-a aflat sub jurisdicție românească. Incapabilă de-a face față unui război cu sovieticii și lipsită de aliați, România a acceptat condițiile impuse și în 28 iunie, concomitent cu pătrunderea trupelor sovietice, a început operațiunea de evacuare a Basarabiei și Bucovinei de Nord, finalizată la 3 iulie 1940. În aceeași zi, factorii politici de la București au comunicat oficial că renunță la garanțiile anglo-franceze din 13 aprilie 1939.¹¹

Cedarea celor două teritorii românești a constituit un precedent periculos și un factor catalizator pentru pretențiile revizioniste ale Ungariei,¹² care nu s-a împăcat niciodată cu Tratatul de la Trianon și care considera România drept principalul inamic, întrucât cele mai mari pretenții teritoriale ale maghiarilor erau îndreptate împotriva ei și pentru că România era cea mai puternică țară dintre toate statele vecine Ungariei. În opinia politicianilor de la Budapesta, chestiunea Transilvaniei, căci despre aceasta era vorba, nu putea fi rezolvată decât pe calea armelor.¹³ Dacă soluția militară era sprijinită deschis de U.R.S.S., Germania se pronunța pentru rezolvarea diferendului teritorial dintre România și Ungaria pe cale diplomatică. Negocierile româno-magiare care s-au desfășurat în perioada 16-24 august 1940 la Turnu-Severin, s-au încheiat cu un eșec datorită pretențiilor exagerate ale maghiarilor care au revendicat un teritoriu de 66000 kmp. Decizia Ungariei și a Uniunii Sovietice de-a ataca România, l-a determinat pe Hitler să se implice personal în reglementarea raporturilor româno-magiare. La 30 august 1940, sub presiunea Germaniei și a Italiei, România a fost obligată să accepte „Dictatul de la Viena” prin care ceda Ungariei un teritoriu din nord-vestul Transilvaniei cu o suprafață de 43492 kmp și o populație de 2628238 locuitori.¹⁴ Dictatul de la Viena nu a fost ratificat de autoritățile române și nici nu a fost publicat în Monitorul Oficial. Din punct de vedere legislativ, el

¹⁰ Eugen Mioc, *Comunismul în Banat*, Vol. II, Timișoara, Edit. Excelsior Art, 2010, p. 48.

¹¹ *Istoria contemporană a României*, coord. Marcel Știrban, Cluj-Napoca, Edit. Accent, 2001, p. 213, 222.

¹² Ottmar Trașcă, „U.R.S.S. și diferendul româno-maghiar în vara anului 1940”, *România și relațiile internaționale în secolul XX*, Cluj-Napoca, Edit. Clusium, 2000, p. 191.

¹³ Ion Giurcă, *Anul 1940. Drama României Mari*, București, Edit. Pro Transilvania, 2000, p. 104.

¹⁴ Ottmar Trașcă, *loc. cit.*, p. 201.

nu a constituit un document juridic, ci unul de conotație politico-militară cu termen de aplicare pe durată nedeterminată.¹⁵

Seria revendicărilor teritoriale este încheiată de Bulgaria, care în perioada interbelică a dus o politică externă ostilă României. Bulgaria considera că are misiunea de-a menține echilibrul în Balcani, iar pentru aceasta era necesară recuperarea teritoriilor pierdute, între care și Dobrogea datorită importanței ei strategice și economice. Astfel, autoritățile de la Sofia își afirmau clar și răspicat intenția de-a redobândi „spațiul vital” dintre Dunăre și Mare, nu doar sudul acestuia, iar această atitudine era susținută de U.R.S.S. și acceptată de Germania. În aceste împrejurări, Bulgaria avea asigurat un sprijin consistent care îi permitea să revendice Cadrilaterul și să se prezinte la tratativele cu România de pe o poziție favorabilă. Negocierile româno-bulgare purtate la Craiova în perioada 19 august-7 septembrie s-au finalizat sub presiunea Germaniei și a Italiei, care nu avea puncte de vedere diferite față de Germania, printr-un tratat potrivit căruia România era obligată să cedeze Bulgariei Cadrilaterul.¹⁶

Cucerirea teritoriilor sovietice a reprezentat o constantă în planurile de război ale lui Adolf Hitler, fiind percepută ca o necesitate a extinderii „spațiului vital” pentru Germania nazistă. În același timp, Uniunea Sovietică nu reprezenta pentru imperialismul german numai statul pe seama căruia urma să-și împlinească vocația expansionistă, ci și un inamic ideologic implacabil. În această situație era evident că Germania aștepta doar momentul prielnic pentru a declanșa ostilitățile împotriva U.R.S.S., deși cele două state încheiaseră la 23 august 1939 un tratat de neagresiune care, în viziunea nazistă, avea doar scopul de a nu angaja Germania într-un război pe două fronturi, în condițiile în care rezistența Angliei, rămasă singură în luptă după căderea Franței, era departe de a fi învinsă. La rândul său, guvernul sovietic deținea informații că Germania se pregătea de război împotriva U.R.S.S. și ca atare, în anii 1939-1941 a luat măsuri pentru dezvoltarea și întărirea capacității de apărare a țării. În plus, autoritățile sovietice au utilizat toate mijloacele diplomatice pentru a împiedica o invazie germană pe teritoriul lor, însă fără niciun rezultat așa cum se va dovedi ulterior.¹⁷

La 22 iunie 1941, trupele Axei au declanșat ofensiva asupra spațiului sovietic, determinând Marea Britanie și S.U.A. să se alătore U.R.S.S. împotriva Germaniei și a aliaților săi. S-a constituit astfel Marea Alianță, alcătuită inițial din Cele Trei Mari Puteri, care va decide în final soarta războiului și viitoarea împărțire a lumii. Momentul a marcat transformarea conflictului într-o

¹⁵Ion Giurcă, *op. cit.*, p. 128.

¹⁶Ion Crînguș, Ion Giurcă, *op. cit.*, p. 46-53.

¹⁷Gheorghe Buzatu, Marusia Cîrstea, *Europa în balanța forțelor (1939-1945)*, Vol. 2, Iași, Edit. Tipo Moldova, 2010, p. 23-26.

conflagrație mondială, în care se vor confrunta, pe de-o parte, Națiunile Unite (SUA, URSS, Marea Britanie, China, Australia, Canada, Noua Zeelandă, Brazilia, Mexic) și pe de altă parte, Puterile Axei (Germania, Italia, Japonia, Finlanda, România, Slovacia, Croația).¹⁸

Pierderile teritoriale și demografice (99738 kmp și 6821000 locuitori) suferite de România în vara anului 1940, au dus la abdicarea regelui Carol al II-lea și la instaurarea unui regim de dictatură militară condus de Ion Antonescu. Pentru a recupera Basarabia și Bucovina de Nord anexate de sovietici, noul regim a aderat la Pactul Tripartit (Germania-Italia-Japonia) la 23 noiembrie 1940 și a angajat România alături de Germania în războiul contra Uniunii Sovietice, la 22 iunie 1941. Armata română a eliberat cele două provincii, care au intrat pentru o vreme în componența statului român și a luptat împotriva sovieticilor, până când înfrângerile suferite de Germania pe frontul de est, urmate de contraofensiva sovietică, intrarea Statelor Unite în război împotriva puterilor Axei și pericolul ocupării țării de către Armata Roșie, au determinat România să se alăture Națiunilor Unite și să întoarcă armele împotriva foștilor aliați, la 23 august 1944.

În perioada 1941-1945, politica Națiunilor Unite, cu deosebire a Marii Britanii, Statelor Unite și Uniunii Sovietice, s-a axat pe soluționarea a două mari probleme ce vizau strategia războiului și configurarea lumii postbelice. Prima temă s-a referit în principal la poziția capitulării necondiționate a Puterilor Axei și deschiderea unui nou front de luptă în Europa; cea de-a doua problemă a avut în vedere chestiuni legate de viitorul Germaniei, situația statelor europene, raportul dintre puterile învingătoare și crearea unor structuri de cooperare și pace pentru perioada postbelică. Activitatea diplomatică a fost dominată de o serie de întâlniri și reuniuni anglo-americano-sovietice, în cadrul cărora au fost fixate obiective și sarcini comune, dar s-au manifestat și anumite divergențe cu privire la locul și timpul deschiderii unui nou front în Europa, precum și la situația postbelică a Poloniei, Franței, Italiei și a altor state din estul și sud-estul european. Dar în pofida acestor disensiuni, Marea Alianță a rămas funcțională până la sfârșitul războiului și a jucat un rol decisiv în obținerea victoriei asupra Germaniei, Italiei și Japoniei.¹⁹

Conferința de la Moscova din 19-30 octombrie 1943, a miniștrilor de externe ai Marii Britanii, S.U.A. și U.R.S.S., a înscris pe agenda discuțiilor posibilitatea aplicării unor măsuri în vederea scurtării duratei războiului și examinarea viitoarelor operații militare împotriva Germaniei. La final, au fost adoptate mai multe declarații cu privire la organizarea și desfășurarea unor acțiuni comune împotriva Axei, colaborarea în perioada postbelică, crearea unui organism internațional

¹⁸*Ibidem*, p. 27.

¹⁹*Ibidem*, p. 28-29.

pentru menținerea păcii și securității, cooperarea cu celelalte state membre ale Națiunilor Unite, instaurarea unui regim politic democratic în Italia, restabilirea independenței Austriei și judecarea și condamnarea celor care se făceau vinovați de crime de război și crime împotriva umanității.²⁰

La Conferința de la Teheran desfășurată între 28 noiembrie-1 decembrie 1943, s-au întâlnit pentru prima dată liderii celor Trei Mari Puteri, I. V. Stalin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., F. Roosevelt, președintele SUA și W. Churchill, primul ministru al Marii Britanii, pentru a discuta aplicarea unei strategii menite să scurteze durata războiului, precum și anumite aspecte legate de perioada postbelică. Cu această ocazie s-au luat următoarele decizii: deschiderea unui al doilea front în Europa prin debarcarea, pînă în luna iunie a anului 1944, a trupelor anglo-americe (aproximativ un milion de soldați) peste Canalul Mânecii în nord-vestul Franței, susținerea mișcării de rezistență din Iugoslavia cu arme, muniție și echipament militar, obținerea intrării Turciei în război alături de Națiunile Unite, declararea războiului împotriva Japoniei de către U.R.S.S. după încheierea ostilităților în Europa. De asemenea, s-a mai hotărât reconstituirea Poloniei ca stat independent cuprins între Oder și „linia Curzon” cu eventuale modificări în funcție de situația demografică, încheierea unei păci separate cu Finlanda, acordarea de ajutor economic Iranului atât în timpul războiului cât și în perioada următoare și configurația structurii instituționale a O.N.U. La finalul conferinței a fost adoptată o declarație conform căreia U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie se angajau să conlucreze în deplină transparență și onestitate atât în timpul războiului cât și în perioada postbelică.²¹

În contextul iminentei prăbușiri a Germaniei, Conferința de la Ialta (4-12 februarie 1945) a celor trei Mari Puteri (U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie) reprezentate de Stalin, Roosevelt și Churchill, a înscris pe agenda discuțiilor problematici cu un caracter politic mai pronunțat decât cel militar. Astfel, s-a ajuns la un acord asupra capitulării necondiționate a Germaniei, a unei politici unitare în privința statutului postbelic al Germaniei și a unui plan de ocupare a acesteia de către armatele Aliatilor. Scopul urmărit era lichidarea militarismului german și nazist, crearea de garanții reale că Germania nu va mai putea niciodată să provoace vreun război și obligarea Germaniei de a compensa pagubele pe care le-a pricinuit țărilor aliate. S-a hotărât înființarea O.N.U. și convocarea pe 25 aprilie 1945 la San Francisco a unei conferințe a Națiunilor Unite pentru a pregăti Charta acestei organizații, s-au trasat granițele apusene ale Poloniei și s-a convenit asupra unui acord potrivit căruia U.R.S.S. urma să declare război Japoniei la 2-3 luni de la încheierea războiului în Europa, cu condiția

²⁰ *Dicționar politic*, București, Editura Politică, 1959, p. 125.

²¹ Gheorghe Buzatu, Marusia Cîrstea, *Europa în balanța forțelor (1939-1945)*, Vol. 2, Iași, Edit. Tipo Moldova, 2010, p. 53.

menținerii statu-quo-ul în Republica Populară Mongolă și restabilirii drepturilor Rusiei încălcate în 1904. În ceea ce privește statele europene, s-a adoptat Declarația cu privire la Europa eliberată, care prevedea acțiuni politice comune ale celor Trei Puteri în vederea soluționării problemelor politice și economice ale Europei eliberate, în conformitate cu principiile democratice.²²

Capitularea Germaniei la 8 mai 1945, care a pus capăt războiului în Europa a fost urmată de Conferința de la Potsdam (17 iulie-2 august 1945) unde s-au întâlnit din nou reprezentanții Statelor Unite, Uniunii Sovietice și Marii Britanii. Alături de Stalin, Truman ocupa acum fotoliul președintelui Roosevelt decedat cu câteva luni mai devreme, iar Churchill a trebuit să-i cedeze locul lui Atlee după înfrângerea conservatorilor la alegerile din Marea Britanie. Cei trei conducători au hotărât instituirea în Germania a unei autorități supreme interaliatate, reprezentată de un Consiliu de Control format din comandanții militari ai zonelor de ocupație (americană în sud-est, britanică în nord-vest, franceză în vest și sovietică în est) și aplicarea unui program de reorganizare a țării bazat pe patru componente: denazificare (dizolvarea organizațiilor național-socialiste, epurarea administrației, judecarea și condamnarea criminalilor de război); demilitarizare (dizolvarea forțelor militare și paramilitare, distrugerea armelor și munițiilor, desființarea industriei de armament); decartelizare (desființarea marilor conglomerate industriale); democratizare (reaparitia partidelor politice, organizarea alegerilor la nivel local, restabilirea libertăților civice). În ceea ce privește reparațiile de război, Aliații au convenit ca acestea să fie plătite de fiecare zonă de ocupație, urmând ca U.R.S.S., țara cea mai afectată, să primească 25% din utilajul industrial al zonelor occidentale din care 15% vor trebui să facă obiectul unui schimb sub formă de produse alimentare. Conferința a mai rezolvat și alte probleme precum trasarea unei noi frontiere germano-poloneze, integrarea în U.R.S.S. a orașului Königsberg și a regiunii înconjurătoare, înființarea unui Consiliu al Miniștrilor de Externe care să pregătească tratatele de pace.²³

În 1945, asupra Europei Centrale și Răsăritene se extinde influența crescândă a Uniunii Sovietice care a putut anexa, pe lângă teritoriile ocupate între 1939 și 1941 (Carelia finlandeză, Țările Baltice, Bielorussia poloneză, Basarabia și Bucovina de Nord românești), nordul Prusiei Orientale cu orașul Königsberg și Rutenia subcarptică cehoslovacă. Drept compensație pentru teritoriile pierdute, Polonia obține restul Prusiei Orientale, Prusia Occidentală și Silezia superioară, teritorii luate de la Germania. Celelalte state cu excepția României (Cehoslovacia, Bulgaria, Albania, Iugoslavia, Ungaria), nu înregistrează decât modificări secundare de frontieră. În Europa Occidentală, Germania

²²*Dicționar politic*, Editura Politică, București, 1959, p. 130.

²³*Dicționar de relații internaționale: secolul XX*, coord. Maurice Vaisse, București, Edit. Polirom, 2008, p. 281-282.

ocupată de trupele Alianților este obligată să renunțe la toate posesiunile anexate în epoca nazistă, Franța și Marea Britanie epuizate de război, sunt preocupate de problema reconstrucției, iar Italia pierde toate teritoriile cucerite de la începutul secolului XX, mai ales posesiunile sale de pe țărmul estic al Mării Adriatice. „Bătrânul continent” se află la discreția celor două Puteri, S.U.A. și U.R.S.S., care din postura de aliați au ajuns să rivalizeze în lupta pentru supremația asupra lumii, anunțând astfel începutul Războiului Rece.²⁴

În toate statele central-est europene ocupate sau eliberate de Armata Roșie (Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria), puterea este preluată de partidele comuniste printr-o serie de acțiuni similare. Încă din timpul războiului se constituie, sub controlul sovietic, guverne de coaliție numite „Fronturi naționale”, din care fac parte și comuniștii sau aliații acestora. În cadrul acestor guverne, comuniștii acaparează tot cu sprijin sovietic ministerele-cheie precum Armata, Poliția și Justiția, ceea ce permitea atât eliminarea „colaboraționiștilor” cât și a adversarilor politici. După o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, prin organizarea și falsificarea alegerilor, partidele comuniste își asigurau definitiv puterea. În aceste state denumite „democrații populare”, comuniștii au devenit stăpâni: în noiembrie 1945 în Iugoslavia și Albania; în octombrie și noiembrie 1946 în Bulgaria și România; în ianuarie 1947 în Polonia. În Ungaria și Cehoslovacia, instaurarea regimului comunist a avut nevoie de un timp mai îndelungat: în Ungaria, alegerile libere din 1945 au fost câștigate de Partidul Micilor Proprietari care a reușit să se mențină la putere până în august 1947, când a fost eliminat de comuniști; în Cehoslovacia, unde se instalase un regim destul de asemănător cu democrațiile occidentale, a fost necesară o adevărată lovitură de stat, „Lovitura de la Praga” din februarie 1948, pentru a asigura victoria comuniștilor.²⁵

Tratatele de Pace de la Paris din 10 februarie 1947, au reglementat raporturile Națiunilor Unite cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda, printr-o serie de clauze teritoriale, politice, militare și economice și prin stipulații privind reparațiile și restituirile. Astfel, Italia revenea la frontierele din 1 ianuarie 1938, renunța la posesiunile din Africa și urma să plătească reparații către U.R.S.S., Albania, Etiopia, Grecia și Iugoslavia. Bulgaria urma să revină la frontierele stabilite la 1 ianuarie 1941 și avea să plătească despăgubiri Greciei și Iugoslaviei. În ceea ce privește Ungaria, tratatul de pace stipula că frontierele acestei țări cu Austria, România, Iugoslavia și U.R.S.S. se stabileau la cele existente la 1 ianuarie 1938 și că Ungaria avea de plătit reparații către U.R.S.S., Iugoslavia și Cehoslovacia. Frontierele Finlandei erau cele de la 1 ianuarie 1941, cu excepția

²⁴Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria secolului XX, Vol. 1: Sfârșitul lumii europene (1900-1945)*, București, Edit. Bic All, 1998, p. 454.

²⁵Jean Carpentier, Francois Lebrun, *Istoria Europei*, București, Humanitas, 2006, p. 360-361.

provinciei Petsamo care era cedată U.R.S.S., de la care o primisese prin tratatele de pace din 14 octombrie 1920 și din 12 martie 1940. Ultimul era repus în vigoare, mai puțin drepturile U.R.S.S. de a închiria peninsula Hango. Finlanda mai avea obligația de a plăti despăgubiri către U.R.S.S. și de a închiria acesteia pe o perioadă de 50 de ani, o parte a teritoriului său în vederea construirii și administrării de către sovietici a unei baze militare. Pentru România tratatul de pace consacră pierderile teritoriale, Basarabia și Bucovina de Nord, în favoarea U.R.S.S. iar Cadrilaterul în favoarea Bulgariei, dar anula Dictatul de la Viena din 30 august 1940, nord-vestul Transilvaniei fiind astfel reintegrat între granițele românești. În problema reparațiilor, România avea de achitat către U.R.S.S. suma de 300 milioane de dolari în decurs de 8 ani, începând din 12 septembrie 1944, în produse petroliere, cereale, lemn, nave maritime, utilaje și alte mărfuri.²⁶

După 1947, evoluția relațiilor internaționale va intra într-o nouă etapă, cea a Războiului Rece, în care se vor confrunta pentru supremația asupra lumii cele două superputeri mondiale, Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică, până la destrămarea imperiului comunist în anul 1991.

Bibliografie:

1. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, *Istoria României*, București, Corint, 2002.
2. Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria secolului XX, Vol. 1: Sfârșitul lumii europene (1900-1945)*, București, Edit. Bic All, 1998.
3. Emilian I. Bold, Ion Ciupercă, *Europa în derivă (1918-1940)*, Iași, Edit. Demiurg, 2001.
4. Mariana Buican, *Istoria relațiilor internaționale*, Pitești, Edit. Independența Economică, 2008.
5. Gheorghe Buzatu, Marusia Cîrstea, *Europa în balanța forțelor (1939-1945)*, Vol. 2, Iași, Edit. Tipografia Moldova, 2010.
6. Jean Carpentier, Francois Lebrun, *Istoria Europei*, București, Humanitas, 2006.
7. Ion Crînguș, Ion Giurcă, *Cedarea și evacuarea Cadrilaterului în anul 1940*, Râmnicu-Vâlcea, Edit. Conphys, 2010.
8. Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, Vol. 2, București, Editura Științelor Sociale și Politice, 2006.
9. Ion Giurcă, *Anul 1940. Drama României Mari*, București, Edit. Pro Transilvania, 2000.
10. Eugen Mioc, *Comunismul în Banat*, Vol. II, Timișoara, Edit. Excelsior Art, 2010.

²⁶*Marea Conflagrație a Secolului XX. Al Doilea Război Mondial*, București, Editura politică, 1974, p. 562-567.

11. Marcel D. Popa, Horia C. Matei, *Mică Enciclopedie de Istorie Universală. Statele Lumii Contemporane*, București, Edit. IRI, 1993.
12. Ottmar Trașcă, „U.R.S.S. și diferendul româno-maghiar în vara anului 1940”, *România și relațiile internaționale în secolul XX*, Cluj-Napoca, Edit. Clusium, 2000.
13. *Dicționar politic*, Editura Politică, București, 1959.
14. *Dicționar de relații internaționale: secolul XX*, coord. Maurice Vaisse, București, Edit. Polirom, 2008.
15. *Marea Conflagrație a Secolului XX. Al Doilea Război Mondial*, București, Editura politică, 1974.